

Limitation of Liability: Η Σημαντικότερη Ρήτρα των σύγχρονων Εμπορικών συμβάσεων

Maria-Nefeli Christodouloupoulou
Lawyer | GDPR&AI Compliance

Εισαγωγή

Για μεγάλο χρονικό διάστημα η ελληνική συμβατική πρακτική περιστρεφόταν γύρω από τους ουσιώδεις όρους της σύμβασης: το αντικείμενο, την αμοιβή, τη διάρκεια και τη λύση της συμβατικής σχέσης, οι οποίοι μονοπωλούσαν το ενδιαφέρον και τις ανάγκες των συμβαλλόμενων μερών. Ωστόσο, η ενσωμάτωση ευρωπαϊκών κανόνων, η διεθνοποίηση των συναλλαγών και η επίδραση της αγγλοσαξονικής συμβατικής πρακτικής έχουν μεταβάλει σημαντικά τη δομή των σύγχρονων συμβάσεων.

Σήμερα, οι περισσότερες διαπραγματεύσεις δεν αφορούν το τίμημα αλλά τη διατύπωση ρητρών κατανομής κινδύνου. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται με την αυξανόμενη πολυπλοκότητα των σύγχρονων συναλλαγών, τη συμμετοχή πολλαπλών εμπλεκόμενων μερών, την εξάρτηση από τρίτους παρόχους και υπεργολάβους, καθώς και την ανάγκη διαχείρισης επιχειρηματικών, λειτουργικών και κανονιστικών κινδύνων που συχνά υπερβαίνουν την οικονομική αξία της ίδιας της σύμβασης. Όσο αυξάνεται η πολυπλοκότητα των εταιρικών δομών, των αλυσίδων εφοδιασμού και των πολυμερών επιχειρηματικών σχέσεων, τόσο μεγαλύτερη σημασία αποκτούν οι ρήτρες που προσδιορίζουν ποιος φέρει τον κίνδυνο.

Είναι χαρακτηριστικό ότι σε ένα σύγχρονο Master Services Agreement ή Software Agreement, οι διαπραγματεύσεις επικεντρώνονται κυρίως στις διατάξεις: **Representations & Warranties, Limitation of Liability, Indemnification, Termination Rights και Service Levels**, ενώ οι οικονομικοί όροι καταλαμβάνουν συχνά μικρότερο μέρος του κειμένου.

Τι είναι η Ρήτρα Περιορισμού Ευθύνης (Limitation of Liability)

Πρόκειται για τη συμβατική διάταξη μέσω της οποίας τα μέρη συμφωνούν εκ των προτέρων το ανώτατο όριο της αποζημίωσης που μπορεί να ζητηθεί σε περίπτωση παραβίασης της σύμβασης.

Τυπική διατύπωση:

«Η συνολική ευθύνη του Προμηθευτή δεν θα υπερβαίνει το σύνολο των αμοιβών που καταβλήθηκαν κατά τους τελευταίους δώδεκα μήνες.»

Η συγκεκριμένη πρόβλεψη μετατρέπει μία θεωρητικά απεριόριστη ευθύνη σε ποσοτικοποιημένο και προβλέψιμο επιχειρηματικό κίνδυνο.

Liability Cap: Το Ανώτατο Όριο Ευθύνης

Το πρώτο επίπεδο προστασίας είναι το λεγόμενο Liability Cap (Ανώτατο Όριο Ευθύνης).

Παραδείγματα:

- Ίσο με το συνολικό τίμημα της σύμβασης.
- Ίσο με τις αμοιβές των τελευταίων 12 μηνών.
- Ίσο με το διπλάσιο των αμοιβών.
- Συγκεκριμένο χρηματικό ποσό.

Το ύψος του «ορίου» επηρεάζει άμεσα την εμπορική αξία της συμφωνίας.

Όσο μεγαλύτερος ο κίνδυνος που αναλαμβάνει ένα μέρος, τόσο μεγαλύτερη συνήθως είναι και η αμοιβή που θα απαιτήσει.

Aggregate Liability: Το Συνολικό Ανώτατο Όριο

Η σύγχρονη πρακτική δεν περιορίζεται μόνο σε ένα ανώτατο όριο ανά παράβαση αλλά συχνά προβλέπεται Aggregate Liability (Συνολικό Ανώτατο Όριο Ευθύνης).

Παράδειγμα:

«Η συνολική ευθύνη του Προμηθευτή από οποιαδήποτε αιτία δεν θα υπερβαίνει συνολικά το ποσό των 500.000 ευρώ.»

Έτσι αποτρέπεται η συσσώρευση πολλαπλών απαιτήσεων που θα μπορούσαν να υπερβούν το συμφωνημένο επίπεδο κινδύνου.

Excluded Damages: (Εξαιρούμενες ζημίες)

Εξίσου σημαντική είναι η πρόβλεψη των Excluded Damages (Εξαιρούμενων Ζημιών).

Συνήθως εξαιρούνται:

- Διαφυγόντα κέρδη.
- Απώλεια επιχειρηματικών ευκαιριών.
- Απώλεια φήμης.
- Έμμεσες ή παρεπόμενες ζημίες.

Η συγκεκριμένη διάταξη συχνά αποδεικνύεται σημαντικότερη ακόμη και από το ίδιο το Liability Cap.

Super Caps: Όταν η Ευθύνη Αυξάνεται

Η σύγχρονη συμβατική πρακτική δημιούργησε και μία ενδιάμεση κατηγορία ευθύνης.

Τα λεγόμενα Super Caps (Αυξημένα Ανώτατα Όρια Ευθύνης).

Παράδειγμα:

Γενικό όριο ευθύνης: 500.000 ευρώ.

Για παραβίαση εμπιστευτικότητας: 2.000.000 ευρώ.

Για παραβίαση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας: 2.000.000 ευρώ.

Έτσι επιτυγχάνεται διαφοροποίηση ανάλογα με τη σοβαρότητα του κινδύνου.

Η Σχέση με τις Ρήτρες Αποζημίωσης (Indemnities)

Στο σημείο αυτό εντοπίζεται η δυσκολότερη διαπραγμάτευση.

Οι Ρήτρες Αποζημίωσης (Indemnities) μεταφέρουν συγκεκριμένους κινδύνους από το ένα μέρος στο άλλο.

Το κρίσιμο ερώτημα είναι:

Υπάγονται οι αποζημιώσεις αυτές στο συμφωνημένο Liability Cap ή εξαιρούνται από αυτό;

Η απάντηση στο ερώτημα αυτό μπορεί να μεταβάλει δραστικά την οικονομική έκθεση ενός συμβαλλομένου.

Π.χ μία σύμβαση αξίας 50.000 ευρώ να δημιουργεί ενδεχόμενη ευθύνη εκατομμυρίων ευρώ μέσω μίας ευρέως διατυπωμένης indemnity clause.

Τα Όρια του Ελληνικού Δικαίου

Η συμβατική ελευθερία του άρθρου 361 ΑΚ επιτρέπει στα μέρη να διαμορφώνουν το περιεχόμενο της σύμβασης σύμφωνα με τις ανάγκες τους.

Ωστόσο, η ελευθερία αυτή δεν είναι απεριόριστη.

Οι ρήτρες περιορισμού ευθύνης συναντούν τα όρια:

- των άρθρων 330 έως 332 ΑΚ,
- της καλής πίστης των άρθρων 200 και 288 ΑΚ,
- της απαγόρευσης καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος του άρθρου 281 ΑΚ.

Ιδίως η εκ των προτέρων απαλλαγή από ευθύνη για δόλο δεν είναι επιτρεπτή.

Συμπέρασμα

Η εξέλιξη των σύγχρονων εμπορικών συμβάσεων δεν αποτυπώνεται στον αυξημένο αριθμό σελίδων αλλά στη μεταβολή του περιεχομένου τους η οποία επηρεάζεται από τις σύγχρονες απαιτήσεις των συμβαλλομένων μερών.

Ενώ οι παραδοσιακές συμβάσεις επικεντρώνονταν στην περιγραφή της παροχής και του ανταλλάγματος, οι σύγχρονες συμβάσεις αφιερώνουν ολοένα και μεγαλύτερο μέρος του κειμένου τους στη διαχείριση του κινδύνου και στον έλεγχο της συμβατικής ευθύνης.

Η Ρήτρα Περιορισμού Ευθύνης δεν αποτελεί πλέον μία δευτερεύουσα διάταξη στο τέλος της σύμβασης καθώς έχει εξελιχθεί σε κεντρικό μηχανισμό κατανομής κινδύνου και, συχνά, στο σημαντικότερο σημείο ολόκληρης της διαπραγμάτευσης.

Διότι η πραγματική αξία μιας σύμβασης δεν αποκαλύπτεται όταν όλα εξελίσσονται ομαλά, αλλά όταν η συναλλαγή αποτυγχάνει και καλείται να απαντήσει στο πιο κρίσιμο ερώτημα: ποιος θα επωμισθεί τελικά το κόστος της αποτυχίας.

References:

Αστικός Κώδικας:

- Άρθρο 173 ΑΚ (Ερμηνεία δικαιοπραξιών)
- Άρθρο 200 ΑΚ (Καλή πίστη και συναλλακτικά ήθη)
- Άρθρο 281 ΑΚ (Καταχρηστική άσκηση δικαιώματος)
- Άρθρο 288 ΑΚ (Εκπλήρωση κατά την καλή πίστη)
- Άρθρα 330-332 ΑΚ (Ευθύνη και συμβατικός περιορισμός ευθύνης)
- Άρθρο 361 ΑΚ (Αρχή της συμβατικής ελευθερίας)
- Άρθρα 382 επ. ΑΚ (Αποζημίωση λόγω μη εκπλήρωσης)
- Άρθρα 914 επ. ΑΚ (Αδικοπρακτική ευθύνη)

Ευρωπαϊκό και Διεθνές Πλαίσιο
UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts
Principles of European Contract Law

Ελληνική Βιβλιογραφία
Γεωργιάδης Απ., Ενοχικό Δίκαιο – Γενικό Μέρος.
Σταθόπουλος Μ., Γενικό Ενοχικό Δίκαιο.
Γεωργιάδης Απ. (επιμ.), Αστικός Κώδικας – Ερμηνεία κατ' άρθρο.
Βενιέρης Ι. / Βερβεσός Δ. (επιμ.), Δίκαιο Εμπορικών Συμβάσεων.

International Contract Drafting & Commercial Practice
Mark Anderson, Drafting and Negotiating Commercial Contracts.

Disclaimer

This document is provided for informational and educational purposes only and does not constitute legal advice or professional recommendation.

© 2026 Maria-Nefeli Christodouloupoulou. All rights reserved